

REPERE PENTRU PROIECTAREA ȘI
ACTUALIZAREA

CURRICULUMULUI NAȚIONAL

DOCUMENT DE POLITICI EDUCATIONALE

VERSIUNE DE LUCRU

Aprilie, 2015

*INSTITUTUL DE
ȘTIINȚE ALE
EDUCAȚIEI*

CUPRINS

INTRODUCERE	2
I.IDEALUL EDUCAȚIONAL AL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI	4
II.FINALITĂȚILE SISTEMULUI DE EDUCAȚIE	4
II.1.Competențe formate în învățământul preuniversitar	4
II.2. Profilul absolventului.....	6
III. PRINCIPII DE ELABORARE A CURRICULUMULUI NAȚIONAL	15
IV.STRUCTURA CURRICULUMULUI NAȚIONAL	18
IV.1. Planul-cadru de învățământ.....	18
IV.2. Programele școlare	22
IV.3. Tipuri de opționale (CDS).....	24
V. CONDIȚII DE IMPLEMENTARE	25
Anexa 1: Descrierea competențelor cheie pe niveluri (elementar, funcțional și dezvoltat).....	30

INTRODUCERE

Cu o relativă periodicitate, în toate sistemele educaționale curriculumul parcurge un proces de actualizare sau de reformă, în funcție de natura și amploarea schimbărilor urmărite. În context internațional, se vorbește chiar de o „permanentizare” a reformelor, pe fondul rapidității schimbărilor sociale, economice și mai ales tehnologice. „Reforme educaționale (...) parcurg diferite etape, cu momente de vârf sau de schimbări radicale, cu perioade intermediare, mai puțin vizibile, și cu perioade de consolidare a achizițiilor dobândite în etapele anterioare.”¹

Acest document de politici își propune să contureze perspectivele de restructurare a curriculumului național și a contextului de implementare a acestuia, în acord cu legislația specifică în vigoare și strategiile naționale de referință pentru dezvoltarea educației. Prezentul demers de orientare a unor schimbări la nivel de curriculum, care să fie relevante și cu valoare constructivă în abordarea sistemică a educației școlare, se bazează pe analiza situației naționale actuale, dar și a unor tendințe la nivel european și internațional.

Astfel, se impune realizarea unor schimbări întemeiate, relevante și cu valoare constructivă, într-o abordare sistemică, în care componenta curriculum interacționează și evoluează concomitent cu alte componente ale sistemului de educație, precum formarea cadrelor didactice, elaborarea manualelor școlare și a altor resurse de învățare, evaluarea rezultatelor elevilor, managementul școlar etc.

Documentul de față este un document strategic care valorifică contribuții anterioare, bune practici în proiectarea curriculumului național, studii și cercetări relevante din domeniul educației. Adresat în egală măsură factorilor de decizie, conectorilor de curriculum, cadrelor didactice, specialiștilor din mediul academic, managerilor școlari și altor actori educaționali, acest document de politică urmărește:

- construirea unei concepții curriculare unitare și coerente, având ca referință competențele cheie care determină profilul de formare al elevului, definite la nivel european și statuate de Legea educației naționale nr. 1/2011;
- valorizarea abordărilor integrate și reconsiderarea principiului învățării centrate pe elev;
- asumarea unor finalități ale învățării pe niveluri de învățământ. Proiectarea Curriculumului național din perspectivă sistemică, în corelație cu celelalte componente ale sistemului de educație și cu oportunitățile de implicare a școlilor, a cadrelor didactice și elevilor în dezvoltarea de curriculum;
- proiectarea programelor școlare fundamentată pe noua concepție curriculară pentru învățământul preuniversitar, care operează cu noțiunea de competență definită ca ansamblu de cunoștințe, abilități și atitudini;

---

¹ Potolea, D, Toma, S., Borza, A. (coord.). *Coordonate ale unui nou cadru de referință al curriculumului național*, CNEE, București, 2012, p.12.

- promovarea evaluării pe competențe, ca parte a procesului de reformă curriculară în învățământul preuniversitar și valorificarea contextelor formale, nonformale și informale de învățare;
- promovarea oportunităților oferite de resursele educaționale deschise, accesate prin intermediul noilor tehnologii.

Documentul de față propune o perspectivă unitară și actuală în proiectarea curriculumului național, care să asigure coerența acestuia pe orizontală și verticală, inclusiv între nivelurile de școlaritate și filiere. Principalele direcții de restructurare vizează:

- **Centrarea pe elev** și mutarea accentului de pe predare pe **învățare** – promovarea unui curriculum flexibil, care să permită diversificarea și adaptarea situațiilor de învățare pentru elevi, în acord cu caracteristicile de vârstă/nivel de dezvoltare, cu interesele și aptitudinile elevului, precum și cu așteptările societății; adaptarea învățării la interesele și nevoile de dezvoltare ale elevilor, construirea de parcursuri de învățare diferențiate, implementarea unor demersuri explicite de personalizare a educației.
- **Centrarea pe competențe** ca element organizator central al programelor școlare specifice diferitelor discipline/domenii de studiu – aceasta implică accent pus în egală măsură pe toate componentele competenței, nu doar pe cunoștințe/conținuturi ale învățării. Prin competențe se realizează transferul și mobilizarea cunoștințelor și a abilităților în contexte variate de viață.
- Regândirea raportului dintre **abordarea disciplinară** și **abordarea integrată a învățării** – prin valorificarea avantajelor pe care aceasta le oferă (adecvarea la nevoile și interesele omului contemporan; favorizarea transferului, a gândirii creative și a rezolvării de probleme; oferirea unei perspective holistice asupra realității etc.). De altfel, centrarea pe competențele cheie are ca implicație curriculară recunoașterea nevoii de a construi punți interdisciplinare.
- Regândirea **bugetului de timp alocat învățării**, din perspectiva implicațiilor pe care le au planurile-cadru de învățământ și conținutul curricular al programelor școlare, dar și practicile didactice asupra timpului personal al elevilor.

Structura documentului reflectă aceste opțiuni: prima secțiune prezintă idealul educațional ce orientează politicile educaționale în prezent; a doua secțiune oferă o imagine de ansamblu cu privire la competențele formate în învățământul preuniversitar și profilul unui absolvent pentru diferite niveluri de educație; următoarele secțiuni prezintă principalele principii ce orientează procesul de elaborare a curriculumului național și structura acestuia (plan-cadru, programe școlare, CDS). Partea finală analizează, sintetic, câteva condiții importante pentru punerea în practică a demersului de actualizare a curriculumului școlar, oferind o serie de repere pentru strategiile viitoare din acest domeniu.

I.IDEALUL EDUCAȚIONAL AL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

Cadrul actual de reglementare este orientat de *promovarea unui învățământ orientat pe valori, creativitate, capacități cognitive, capacități volitive și capacități acționale, cunoștințe fundamentale și cunoștințe, competențe și abilități de utilitate directă, în profesie și în societate*, conform LEN 1/2011, Art. 2 (1).

De asemenea, **idealul educațional** al școlii românești constă în *dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, în formarea personalității autonome și în asumarea unui sistem de valori care sunt necesare pentru împlinirea și dezvoltarea personală, pentru dezvoltarea spiritului antreprenorial, pentru participarea cetățenească activă în societate, pentru incluziune socială și pentru angajare pe piața muncii* - LEN 1/2011, Art 2 (3).

II.FINALITĂȚILE SISTEMULUI DE EDUCAȚIE

II.1.Competențe formate în învățământul preuniversitar

Legea educației naționale nr.1/2011 stabilește scopuri specifice corespunzătoare fiecărui nivel de învățământ (Cap IV). Potrivit legii, în învățământul preuniversitar curriculumul național este centrat pe **formarea și dezvoltarea/diversificarea competențelor cheie care conturează profilul de formare al elevului**.

Curriculumul național pentru învățământul primar și gimnazial se axează pe *formarea* competențelor cheie, iar curriculumul național pentru învățământul liceal este centrat pe *dezvoltarea și diversificarea* acestor competențe. Pornind de la această premisă, profilul de formare al absolventului de învățământ preuniversitar este structurat pe baza a 8 competențe cheie, care reprezintă un ansamblu de cunoștințe, abilități și atitudini necesare oricărei persoane pe parcursul întregii vieți:

- ❖ comunicare în limba maternă;
- ❖ comunicare în limbi străine;
- ❖ competențe matematice și competențe de bază în științe și tehnologii;
- ❖ competență digitală;
- ❖ a învăța să înveți;
- ❖ competențe sociale și civice;
- ❖ spirit de inițiativă și antreprenoriat;
- ❖ sensibilizare și exprimare culturală.

Cele opt competențe cheie recomandate de către Parlamentul European² trebuie privite în ansamblu și nu izolat, fiind un **construct complex**³ cu multiple relaționări și întrepătrunderi, consonante cu societatea interconectată din care cetățeanul european face parte.

Opțiunea pentru utilizarea competențelor cheie ca repere în stabilirea profilului de formare a reprezentat o decizie de politică educațională importantă promovată de *Legea educației naționale nr 1/2011*.

---

²Recomandarea Parlamentului European și Consiliului privind competențele cheie pentru învățarea pe parcursul întregii vieți (2006/962/EC), precum și traducerea și adaptarea descriptivului competențelor cheie pot fi consultate la adresa <http://www.ise.ro/?p=3963>

³ Fiecare competență cheie are o definiție procedurală și un descriptiv organizat pe trei componente: cunoștințe, abilități, atitudini.

Potrivit *Legii educației naționale*, este necesar ca întregul proces de predare-învățare-evaluare să fie orientat de construirea competențelor cheie. Cea mai importantă provocare este reprezentată de depășirea simplei invocări a competențelor cheie (retorică) și angajarea în practici didactice relevante care conduc la dezvoltarea efectivă a acestor competențe. Analize ale stadiului implementării competențelor cheie în sistemul de educație indică faptul că multe cadre didactice au încă dificultăți în a urmări și în a valorifica aceste competențe la propria disciplină de studiu. Principalele provocări țin de:

- înțelegerea importanței fiecărei competențe cheie pentru o anumită disciplină de studiu;
- înțelegerea modului în care se sprijină reciproc competențele cheie urmărite printr-o disciplină de studiu și dezvoltarea de activități integrate;
- construirea unor activități de învățare care conduc la formarea/dezvoltarea/diversificarea competențelor cheie;
- identificarea nivelului de dezvoltare a competențelor, corespunzător diferitelor niveluri de învățământ (primar, secundar inferior, secundar superior).

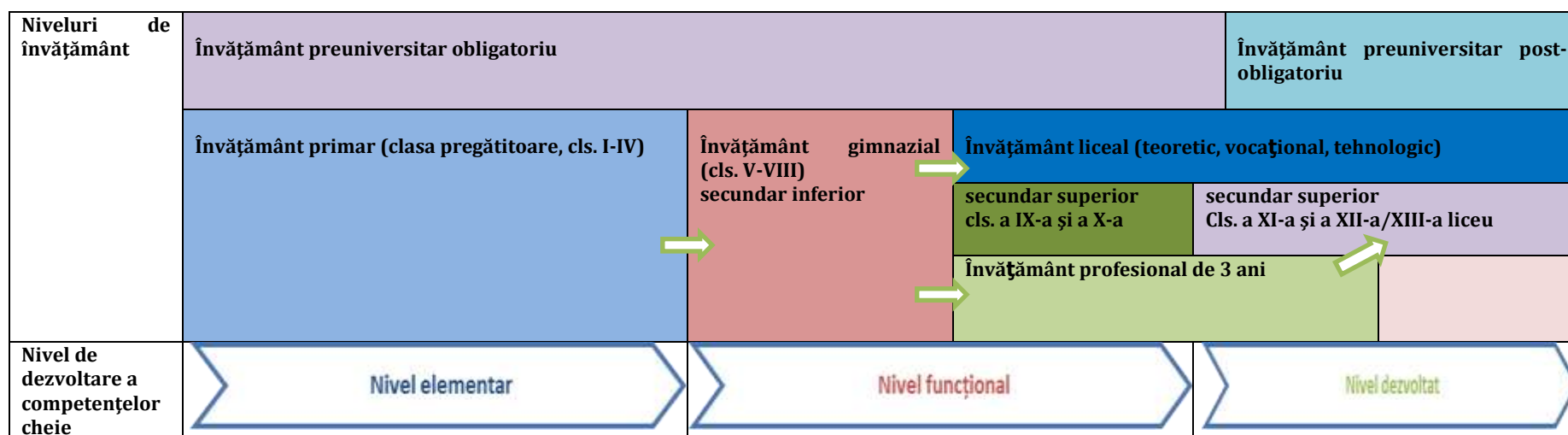
Descriptivul competențelor cheie europene, precum și finalitățile asumate la nivel de sistem fundamentează procesul de definire a profilului absolventului diferitelor niveluri de educație.

II.2. Profilul absolventului

Finalitățile sistemului de educație și profilul de formare al elevului

Finalitățile învățământului preuniversitar derivă din idealul educațional, așa cum este acesta formulat în *Legea educației naționale*, precum și din orientarea formulată în lege referitoare la formarea, dezvoltarea și diversificarea competențelor cheie.

Diagrama de mai jos propune un model de structurare a nivelurilor de dezvoltare a celor opt competențe cheie, în relație cu nivelurile de învățământ preuniversitar.

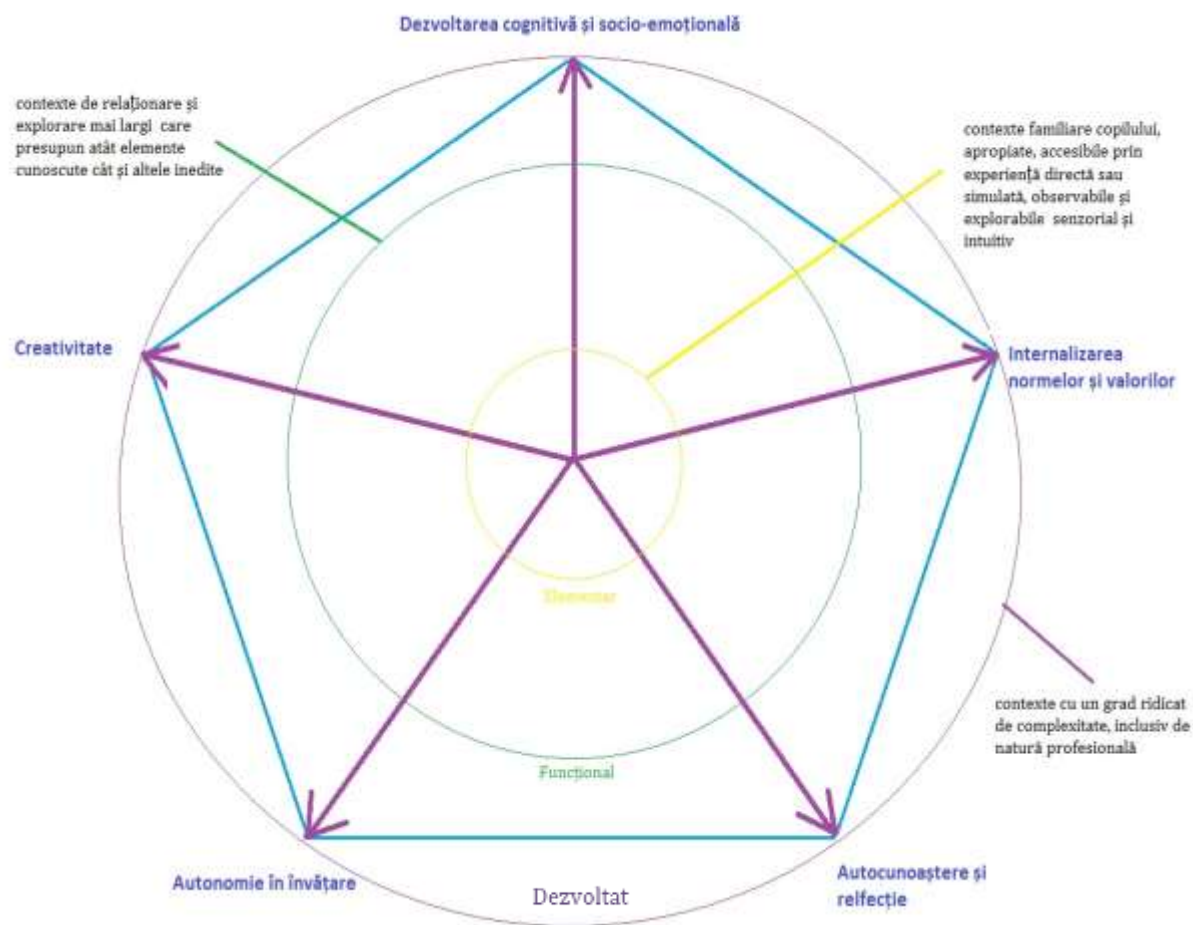

Astfel, ciclului primar (clasa pregătitoare, clasele I-IV) îi corespunde un **nivel elementar de dezvoltare** al competențelor cheie.

La finalul ciclului gimnazial și al primilor doi ani din învățământul secundar superior (clasele V-X), corespunzător duratei învățământului obligatoriu, un absolvent trebuie să dețină competențele cheie la un **nivel funcțional**.

La finalul învățământului preuniversitar post-obligatoriu, un absolvent va deține un **nivel dezvoltat** al competențelor cheie, care va permite **diversificarea**, pentru viitorul traseu educațional și profesional.

Structurarea competențelor cheie pe niveluri de dezvoltare are la bază un ansamblu de **vectori fundamentali ai dezvoltării personalității elevului**, prezentați în figura de mai jos.

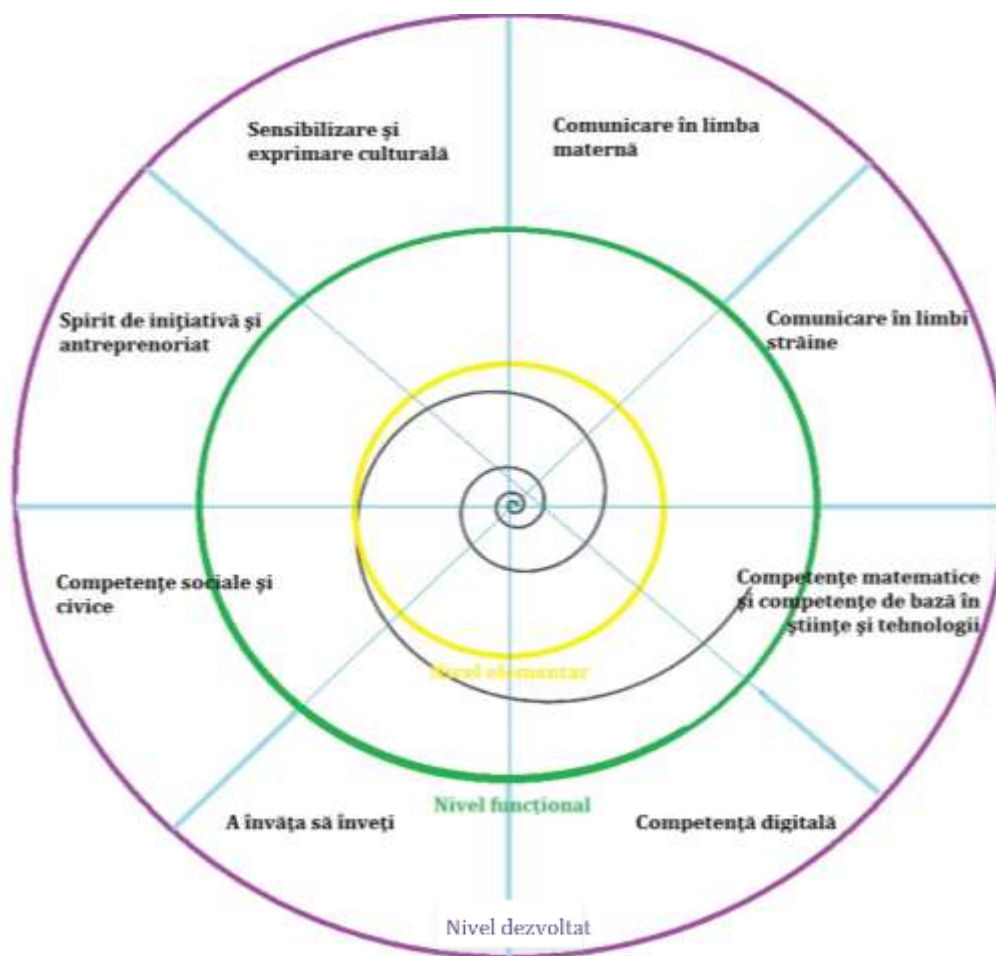
Tabelul următor oferă o imagine sintetică a celor mai importanți vectori utilizați în definirea nivelurilor de competență: dezvoltare cognitivă și socio-emoțională; internalizarea normelor și a valorilor; autocunoaștere și reflecție; autonomie în învățare; creativitate.

	DEZVOLTARE COGNITIVĂ ȘI SOCIO-EMOȚIONALĂ	INTERNALIZAREA NORMELOR ȘI VALORILOR	AUTOCUNOAȘTERE ȘI REFLECȚIE	AUTONOMIE ÎN ÎNVĂȚARE	CREATIVITATE
Nivel elementar	desfășoară activități care presupun activități concrete; observă, recunoaște, explorează și verbalizează procese naturale și sociale simple, sentimente, emoții; rezolvă probleme simple	aplică norme, valori și modele de comportament, relaționează adecvat și onest cu cei din jur, își asumă roluri în grup	identifică preferințe personale, interese de cunoaștere și emoții; aplică rutina zilnică de învățare; formulează intuitiv obiective personale de învățare, manifestă disponibilitate pentru efort	realizează sarcini de învățare simple și familiare, cu asistență sau sprijin din partea adulților	manifestă interes față de nou, identifică spontan și intuitiv soluții noi la probleme simple; utilizează elemente de limbaj expresiv simplu; utilizează achiziții din diverse domenii pentru rezolvarea unei sarcini
	contexte familiare copilului, apropiate, accesibile prin experiență directă sau simulată, observabile și explorabile senzorial și intuitiv				
Nivel funcțional	utilizează concepte, explică procese naturale, sociale, tehnologice, sentimente, emoții	argumentează necesitatea normelor, a valorilor și a modelelor de comportament; exersează drepturi și responsabilități în situații variate de viață, inclusiv în situații sociale atipice, își asumă roluri sociale	argumentează preferințele personale, analizează propriul potențial de reușită; participă la elaborarea proiectului de dezvoltare personală; explorează diferite oportunități de pregătire școlară și profesională	alege autonom instrumente, metode și mijloace de realizare a sarcinilor de învățare date; își asumă responsabilitatea pentru propria învățare	utilizează diferite tehnici de gândire și expresie creativă pentru a rezolva probleme și pentru a crea un produs personal
	contexte de relaționare și explorare mai largi care presupun atât elemente cunoscute cât și altele inedite				
Nivel dezvoltat	analizează concepte, emoții, fenomene fizice, procese naturale și sociale, relații multifactoriale complexe; analizează critic, formulează opinii și puncte de vedere argumentate; rezolvă probleme complexe, oferind soluții alternative și perspective multiple asupra unei probleme	asumă un set de valori personale și norme de comportament, respectă diversitatea, își asumă argumentat roluri sociale	construiește o viziune articulată privind proiectul de dezvoltare personală și profesională; face opțiuni argumentate privind viitorul personal și profesional	adaptează independent sarcinile de învățare în raport cu obiective personale de învățare și de dezvoltare profesională și personală, analizează critic propria învățare și rezultatele acesteia	manifestă inițiativă, utilizează tehnici și instrumente de gândire și expresie creativă pentru a rezolva probleme complexe sau pentru a crea un produs original și inovativ
	contexte cu un grad ridicat de complexitate, inclusiv de natură profesională				

O imagine de detaliu cu privire la modul în care fiecare competență cheie este definită pe niveluri, pe baza acestor vectori specifici, este prezentată în Anexa 1 a acestui document.

Pentru a înțelege modul în care se dezvoltă competențele cheie, figura de mai jos prezintă reprezentare grafică a acestui proces.

Profilul de formare

Profilul de formare al absolventului diferitelor niveluri de studiu reprezintă o componentă reglatoare a Curriculumului național. Acesta descrie așteptările exprimate față de elevi la sfârșitul învățământului primar, al învățământului obligatoriu și al învățământului preuniversitar, prin raportare la: cerințele exprimate în *Legea educației naționale*, în alte documente de politică educațională și în studii de specialitate; finalitățile învățământului; caracteristicile de dezvoltare ale elevilor.

Vom prezenta mai jos, în mod sintetic:

- profilul de formare al absolventului la finalul ciclului primar, construit pe baza descriptivului nivelului elementar de deținere a competențelor cheie;
- profilul de formare al absolventului învățământului gimnazial, construit pe baza descriptivului unui nivel intermediar de deținere a competențelor cheie;
- profilul de formare al absolventului învățământului obligatoriu, construit pe baza descriptivului nivelului funcțional de deținere a competențelor cheie;
- profilul de formare al absolventului ciclului secundar superior, construit pe baza descriptivului nivelului dezvoltat de deținere a competențelor cheie.

Profilul de formare al absolventului la finalul clasei a IV-a

Dezvoltare cognitivă și socio-emoțională

- identificarea de fapte, opinii, emoții în mesaje orale sau scrise, în contexte familiare de comunicare, în limba maternă
- identificarea unor informații simple în mesaje orale sau scrise în limba străină, în contexte familiare de comunicare
- exprimarea de mesaje simple în comunicarea în contexte școlare
- explorarea și explicarea intuitivă unor procese naturale și fapte sociale cunoscute, utilizând procedee simple
- rezolvarea unor probleme simple, în contexte școlare și din viața cotidiană, utilizând raționamente simple
- operarea intuitivă cu premise pentru susținerea unei idei, opinii, demers investigativ simplu
- utilizarea adecvată a unor aplicații simple ale dispozitivelor digitale, cu sprijin din partea adulților

Valori, norme și participare socială

- operarea intuitivă cu valori și norme elementare de conduită, importante de urmat în viață și relevante pentru experiența personală
- participarea la acțiuni bazate pe colaborare, în grupurile de apartenență, în contexte de viață din mediul cunoscut, prin îndeplinirea unor roluri și responsabilități
- manifestarea interesului pentru sănătatea și starea de bine a propriei persoane, pentru un mediu curat
- punerea în practică a unor norme de siguranță personală care privesc aspecte de rutină zilnică, circulație rutieră, utilizarea unor dispozitive, aplicații și conținuturi digitale
- participarea la acțiuni favorabile integrării în colectivitate, prin manifestarea unei atitudini pozitive față de sine și față de ceilalți

Autocunoaștere și reflecție

- explorarea imaginii de sine în contexte familiare
- recunoașterea aptitudinilor, a resurselor și a intereselor personale
- implicarea constantă în activități care dezvoltă propriile calități și stimulează încrederea în sine
- recunoașterea propriilor emoții și pe ale celor cu care intră în contact, în vederea gestionării eficiente a emoțiilor
- conștientizarea elementelor primare pe care se bazează aspectele identitare (de ex., care diferențiază generațiile, culturile, etnia, apartenența religioasă și genurile)
- conștientizarea importanței nevoii de afiliere (apartenența la un grup social sau la o comunitate)

Autonomie și creativitate în învățare

- formularea de întrebări pentru clarificarea unei sarcini de lucru, cu încredere în reușită și fără teama de a greși, căutând îndrumare/sprijin în învățare din partea adulților sau a co-vârstnicilor
- utilizarea de tehnici și instrumente simple de învățare, inclusiv în forma digital, solicitând, după caz, sprijin din partea adulților
- manifestarea curiozității, creativității și entuziasmului în abordarea de sarcini noi și neobișnuite de învățare, fără teama de a greși
- concentrarea atenției, disponibilitatea la efort, perseverarea în lucru la o sarcină până la finalizarea corespunzătoare și verificarea propriei activități, sub îndrumarea cadrului didactic
- explorarea unor soluții originale la probleme simple, în contexte familiare de relaționare și explorare a mediului fizic
- recunoașterea unor elemente de limbaj expresiv simplu (vizuale, auditive, kinestezice) pentru a exprima într-un mod personal diferite idei, emoții, trăiri sau situații concrete de viață.
- identificarea intuitivă a diferențelor de percepere a acelorași realități, în familie, în grupul de convârstnici, în alte grupuri de referință

Profilul de formare al absolventului la finalul clasei a VIII-a

Dezvoltare cognitivă și socio-emoțională

- receptarea, interpretarea și exprimarea de idei, opinii, sentimente, pe baza propriilor experiențe sau pornind de la ceea ce a ascultat/citit, în limba maternă
- receptarea și exprimarea unor informații, opinii, sentimente, în mesaje orale sau scrise în limba străină, pe teme cunoscute
- utilizarea unor convenții de comunicare în cadrul interacțiunilor verbale, în diverse contexte școlare și extrașcolare
- explorarea și explicarea unor procese naturale și fapte sociale, prin aplicarea unor metode și modele de investigație științifică
- rezolvarea unor probleme teoretice și practice, în contexte școlare și extrașcolare, utilizând strategii adecvate
- identificarea de argumente pentru susținerea unei idei sau opinii, pe baza observațiilor sau a unui demers investigativ
- utilizarea unor metode și tehnici de căutare, selecție și organizare a resurselor informaționale și a aplicațiilor în format digital

Valori, norme și participare socială

- reflecția critică asupra valorilor și normelor care structurează identitatea proprie și reglementează interacțiunea cu ceilalți
- relaționarea pozitivă cu ceilalți în contexte școlare și extrașcolare, prin exercitarea unor drepturi și asumarea de responsabilități
- exprimarea opțiunii pentru o viață sănătoasă și echilibrată și pentru păstrarea unui mediu curat și sănătos;
- utilizarea responsabilă achizițiilor pe care le oferă tehnologiile actuale în opțiunile care privesc viața personală și parcursul școlar
- manifestarea disponibilității pentru participare civică, pentru exercitarea drepturilor proprii și asumarea responsabilităților, respectând drepturile celorlalți

Autocunoaștere și reflecție

- evaluarea obiectivă a calităților personale, prin tehnici de autocunoaștere și valorificarea acestora în demersul de cunoaștere personală, orientare școlară și profesională
- manifestarea încrederii în capacitățile de dezvoltare personală
- manifestarea unei atitudini pozitive față de sine și față de ceilalți, față de identitatea culturală proprie și față de identitatea celor care aparțin unor culturi diferite
- dezvoltarea capacității de a gestiona pozitiv situații care pot provoca distorsiuni în percepția sinelui sau a celorlalți duc la dezamăgirea de sine
- dezvoltarea angajamentului (afectiv, cognitiv, comportamental) și a motivației pentru atingerea propriilor obiective, idealuri, vise

Autonomie și creativitate în învățare

- formularea de obiective și planuri simple de învățare în realizarea unor sarcini de lucru, căutând activ orientare și consiliere educațională și profesională din partea persoanelor specializate sau a convârșnicilor
- utilizarea de tehnici și instrumente de învățare, inclusiv în format digital, în raport cu preferințele personale și de grup și relevante în raport cu scopurile învățării
- manifestarea interesului pentru identificarea unor soluții noi în rezolvarea unor provocări, cu exprimarea pozitivă a frustrărilor și emoțiilor în raport cu sarcinile de învățare
- gestionarea propriei învățări și a timpului alocat, monitorizarea progresului personal în realizarea unei sarcini și identificarea autonomă a punctelor tari și a aspectelor de îmbunătățit
- identificarea unor soluții multiple în situații variate de viață, în contexte și transferarea unor soluții de la un domeniu de cunoaștere la altul.
- utilizarea inovativă a unor elemente de limbaj expresiv (vizuale, auditive, kinestezice) pentru a exprima diferite idei, emoții, trăiri sau situații de viață pentru sine sau pentru ceilalți
- formularea argumentată a unei opinii personale cu privire la idei, situații și fenomene

Profilul de formare al absolventului la finalul clasei a X-a

Dezvoltare cognitivă și socio-emoțională

- receptarea, interpretarea și exprimarea de idei, opinii, sentimente în forme adaptate la diverse contexte de comunicare, în limba maternă
- receptarea și exprimarea orală sau scrisă de idei, opinii, sentimente, în limba străină, în contexte școlare de comunicare
- utilizarea unor convenții de comunicare în cadrul interacțiunilor verbale, în diverse contexte școlare, culturale și sociale
- explorarea și explicarea unor procese naturale, sociale și tehnologice, prin aplicarea unor metode, principii și modele de investigație științifică, în contexte școlare și profesionale
- rezolvarea unor probleme teoretice și practice, în contexte școlare și extrașcolare, utilizând variate strategii și conexiuni intra- și interdisciplinare
- formularea de argumente pentru susținerea unei idei sau opinii, pe baza observațiilor sau a unui demers investigativ
- utilizarea autonomă și responsabilă a unor metode și tehnici de căutare, selecție și organizare a resurselor informaționale și a aplicațiilor în format digital, în limba română și într-o limbă modernă

Valori, norme și participare socială

- exprimarea opțiunii pentru un set de valori care structurează atitudinile și comportamentele proprii în situații variate de viață
- cooperarea cu ceilalți în situații variate de viață, utilizând reguli
- reflecția critică asupra schimbărilor produse de activitatea umană în mediul înconjurător și aplicarea unor reguli de păstrare a sănătății persoanei, precum și a mediului natural, tehnologic și social propice vieții
- recunoașterea impactului dezvoltării tehnologiilor asupra persoanei, mediului și societății și asupra modalităților de raportare la sine și la ceilalți
- respectarea unor reguli de interacțiune și comunicare online
- participarea la acțiuni în situații variate de viață, prin manifestarea empatiei față de diversitate, alteritate și interculturalitate

Autocunoaștere și reflecție

- identificarea și asumarea etapelor unui demers de cunoaștere personală și acceptare de sine;
- raportarea obiectivă la modele de reușită dominante, în relație cu prețuirea de sine
- valorificarea empatiei în relaționarea cu ceilalți și în gestionarea situațiilor cu încărcătură emoțională
- conștientizarea diferenței dintre eul actual și eul ideal pentru a evita capcanele perfecționismului
- autoactualizarea/ amplificarea nevoilor cognitive, intelectuale, estetice în vederea maximizării propriului potențial

Autonomie și creativitate în învățare

- îmbunătățirea obiectivelor și planurilor proprii de învățare, pe baza căutării active și autonome a sprijinului din partea experților sau colegilor și a disponibilității de a oferi ajutor în învățare celorlalți
- utilizarea independentă a unor metode și tehnici de căutare, selecție, colectare și organizare a resurselor de învățare, inclusiv în format digital, în limba maternă și în cel puțin o limbă modernă, cu valorificarea oportunităților de învățare din greșeli
- manifestarea de inițiativă pentru schimbarea/ provocarea metodelor rutiniere de soluționare a unor probleme noi, cu gestionarea pozitivă a propriilor emoții în învățare
- asumarea responsabilității pentru propria învățare, monitorizarea progresului personal și autoreglarea în activități de învățare individuală sau de grup
- utilizarea unor strategii creative pentru a rezolva probleme atipice, valorizând activități creative și lucrul în grup
- utilizarea unor noi simboluri, limbaje, modalități de expresie, inclusiv a unor dispozitive și aplicații digitale pentru a explica și prezenta fenomene, situații personale și sociale sau pentru a exprima emoții, trăiri, sentimente.
- asumarea conștientă a unui punct de vedere personal, cu respectarea perspectivelor multiple și a punctelor de vedere diferite asupra unei realități

Profilul de formare al absolventului la finalul clasei a XII-a

Dezvoltare cognitivă și socio-emoțională

- receptarea și interpretarea de concepte, idei, opinii, sentimente exprimate într-o varietate de contexte de comunicare, inclusiv în contexte imprevizibile, informale și nonformale
- receptarea și exprimarea orală sau scrisă de idei, opinii, sentimente, în limba străină, în diverse contexte de comunicare
- asumarea unor roluri diverse în interacțiuni verbale, inclusiv în contexte profesionale, respectând convențiile de comunicare
- utilizarea perspectivelor multiple în explorarea și explicarea unor procese naturale, sociale și tehnologice, aplicând diferite metode, principii și modele de investigație științifică
- rezolvarea unor probleme teoretice și practice, în contexte școlare, extrașcolare și profesionale, utilizând și adaptând strategii și conexiuni intra- și interdisciplinare
- analiza critică a diferitelor aspecte de viață școlară, personală, profesională, bazată pe argumente și dovezi pertinente
- gestionarea autonomă și responsabilă a participării, comunicării și utilizării de informații în mediul online, cu accent pe evaluarea critică și reflexivă a impactului acestuia asupra vieții și mediului

Valori, norme și participare socială

- internalizarea unui set de valori personale și profesionale care structurează atitudinile și comportamentele proprii în contexte variate formale și nonformale;
- cooperarea cu ceilalți în contexte variate, formale și nonformale, în acțiuni care presupun mediere și negociere; prin asumarea de roluri și responsabilități
- manifestarea receptivității față de problemele dezvoltării durabile considerate în raport cu rolurile și responsabilitățile asumate în viața de fiecare zi
- evaluarea critică a impactului tehnologiilor de informare și comunicare asupra proceselor de construire, exprimare și asumare a identității în spațiile virtuale, asupra persoanei și a societății, în general;
- manifestarea unui comportament pro-activ care încurajează promovarea valorilor diversității și alterității, cetățenia activă, dialogul intercultural și integrarea socială;

Autocunoaștere și reflecție

- reflecția critică asupra sinelui și asupra scopurilor și ținutelor dezvoltării personale
- elaborarea unui plan de dezvoltare personală care să vizeze armonizarea dintre propriul profil și diversele oportunități profesionale.
- armonizarea identităților multiple (de gen, culturală, religioasă, etnică)
- asumarea unei poziții proactive în susținerea principiilor unei societăți inclusive, care valorizează diferențele culturale, etnice și religioase și parteneriatului de gen.
- reflecția critică asupra potențialului său individual pentru permanenta devenire a sinelui și asupra contribuției sale la armonizarea relațiilor cu ceilalți, în contexte personale și profesionale

Autonomie și creativitate în învățare

- valorificarea evenimentelor, oportunităților și provocărilor de viață școlară, personală și socială în obiective și planuri de învățare realiste, pe baza propriilor aspirații personale, școlare și profesionale
- ameliorarea propriilor strategii de învățare, pe baza evaluării critice a acestora în raport cu propriile obiective, interese și nevoi de învățare și cu estimarea corectă a riscurilor
- manifestarea interesului pentru identificarea de probleme atipice, prin aplicarea diverselor moduri de gândire și asumarea conștientă a riscurilor originalității
- reflecția critică asupra procesului și rezultatelor muncii proprii, aprecierea valorii și originalității acestuia prin raportare la exigențele proprii și la așteptările celorlalți
- utilizarea unor tehnici și instrumente de gândire și expresie creativă, pentru a rezolva probleme complexe specifice lumii actuale sau pentru a crea un produs original, personal sau de grup
- utilizarea inovativă a unor funcții complexe ale unor limbaje, dispozitive și aplicații pentru a explica și prezenta fenomene complexe, situații personale și sociale sau pentru a exprima emoții, trăiri, sentimente;
- manifestarea constructivă a toleranței față de incertitudine și față de puncte de vedere diferite și chiar contradictorii în raport cu propria percepție a realității

III. PRINCIPII DE ELABORARE A CURRICULUMULUI NAȚIONAL

Prezentul document promovează un ansamblu de principii de politică curriculară, care au rolul de a oferi o viziune clară, bine fundamentată din punct de vedere axiologic, a demersurilor ulterioare de construcție a documentelor curriculare.

În același timp, principiile de construcție curriculară au implicații directe la nivelul structurii curriculumului național (de exemplu, al modelului de proiectare), dar și al activităților de predare, învățare și evaluare.

Principii	Implicații la nivelul construcției curriculumului național	Implicații la nivelul proceselor de predare - învățare - evaluare
Principiul compatibilizării cu tendințele și standardele naționale și europene din domeniul educației	Curriculumul național este compatibil cu paradigmele educaționale promovate la nivel european, cu liniile de politică educațională asumate.	Activitățile de predare, învățare și evaluare trebuie să valorizeze: centrarea pe competențe, asigurarea calității în educație, rolul educației pe parcursul întregii vieți.
Principiul relevanței și racordării la social, inclusiv inserția profesională	Curriculumul național pune accent pe ceea ce trebuie să știe și să facă o persoană la finalizarea unui proces de învățare, în vederea unei facile inserții sociale și profesionale, în acord cu Cadrul național și european al calificărilor.	Predarea, învățarea și evaluarea trebuie să pornească de la aspecte relevante pentru dezvoltarea personală a elevului și pentru inserția sa în viața socială și profesională. De asemenea, trebuie să valorifice contextele care leagă activitatea școlară de viața cotidiană.
Principiul descentralizării curriculumului	Curriculumul național asigură trecerea, prin descentralizare curriculară, de la un învățământ general, proiectat pentru toți, la un învățământ pentru fiecare – prin complementaritatea dintre trunchiul comun (TC) și curriculumul la decizia școlii (CDS).	Resursele de timp acordate CDS trebuie să răspundă în mod real nevoilor educaționale ale elevilor, așteptărilor și dorințelor lor de cunoaștere. Astfel școala creează condițiile pentru asigurarea unei diferențieri a ofertei curriculare De asemenea, în activitatea de predare și de evaluare, profesorii trebuie să valorifice timpul de predare la decizia lor (25%), pentru asigurarea unui parcurs individualizat de învățare fiecărui elev
Principiul egalității de șanse	Curriculumul național are în vedere asigurarea unui sistem de condiții echivalente privind accesul, derularea și recunoașterea studiilor, precum și orientarea socio-profesională pentru toți elevii, prin: existența unor componente obligatorii care să asigure validarea studiilor la nivelul unei cohorte, garantarea unui nucleu comun de discipline care să asigure baza de operare	Activitățile de predare, învățare și evaluare proiectate în școală trebuie să ofere oportunități reale și egale pentru fiecare elev.

Principii	Implicații la nivelul construcției curriculumului național	Implicații la nivelul proceselor de predare - învățare - evaluare
	pentru formarea competențelor, asigurarea unei oferte de servicii educaționale privind consilierea și orientarea școlară și pentru carieră.	
Principiul flexibilizării/individualizării curriculumului	Curriculumul național asigură oportunități de flexibilizare și de personalizare, în acord cu nevoile, interesele și ritmurile diferite de dezvoltare a elevilor, precum și cu diferite contexte de organizare a instruirii.	În organizarea predării și a învățării, profesorul trebuie să descopere și să stimuleze aptitudinile și interesele de cunoaștere ale elevilor. Elevii învață în stiluri diferite și în ritmuri diferite, iar curriculumul trebuie să ofere oportunități pentru elevi de a-și descoperi și a-și valorifica disponibilitățile proprii.
Principiul selecției și al ierarhizării culturale	Curriculumul reflectă dinamica valorilor socio-culturale specifice unei societăți democratice, prin modul de stabilire a disciplinelor școlare, a ponderii acestora, precum și prin gruparea și ierarhizarea acestora în arii curriculare.	Organizarea activităților de predare, învățare și evaluare trebuie să valorifice orientarea spre dezvoltarea de competențe din domeniile relevante de cunoaștere.
Principiul asigurării calității educației	Curriculumul național este dezvoltat în acord cu standarde de calitate, precum și cu așteptările beneficiarilor. Toate activitățile din sistemul de învățământ se raportează la bune practici naționale și internaționale.	Organizarea predării, a învățării și a evaluării are la bază standarde de calitate.
Principiul descongestionării	Curriculumul național este construit prin selectarea, structurarea, dimensionarea și esențializarea conținuturilor curriculare, în vederea diminuării supraîncărcării informaționale.	Programa școlară acoperă 75% din orele de predare și evaluare. În timpul destinat activităților de predare, profesorul trebuie să creeze oportunități de învățare diverse, care să faciliteze atingerea obiectivelor propuse.
Principiul îmbinării abordărilor disciplinare cu cele de tip multi-, pluri-, inter- și transdisciplinar	Curriculumul național este organizat predominant monodisciplinar, dar promovează și susține abordările de tip multi-, pluri-, inter- și transdisciplinar.	Organizarea predării și a învățării trebuie să faciliteze: transferul de informații și de competențe de la o disciplină la alta, explorarea unor probleme relevante pentru viața de zi cu zi, centrarea pe activități integrate de tipul proiectelor, relaționări între concepte, fenomene sau procese din diferite domenii.
Principiul centrării pe elev	Curriculumul național promovează centrarea pe elev prin structurarea situațiilor de	Predarea trebuie să susțină învățarea activă, contextuală, socială și responsabilă, prin:

Principii	Implicații la nivelul construcției curriculumului național	Implicații la nivelul proceselor de predare - învățare - evaluare
	învățare efectivă în care vor fi angrenați aceștia – aspect care reclamă cu necesitate prefigurarea experiențelor de învățare care urmează a fi parcurse.	centrarea pe strategii de tip activ și interactiv, centrarea pe învățarea prin descoperire, rezolvarea de probleme. Activitatea de predare-învățare se transformă astfel dintr-un proces de transmitere/receptare de cunoștințe într-un proces de facilitare/construire a învățării elevilor.
Principiul corelării la particularitățile de vârstă ale elevilor	Curriculumul național respectă caracteristicile de vârstă ale elevilor, corelate cu principiile de psihologie a învățării – în acord cu relația ce se stabilește între învățare și dezvoltarea ființei umane.	Situațiile de învățare trebuie să fie proiectate, organizate și realizate în conformitate cu particularitățile biologice, psihologice și fizice ale vârstei elevilor.
Principiul raționalității efortului intelectual și al distribuției sarcinilor de învățare	Curriculumul național promovează evitarea supraîncărcării și distribuția rațională a sarcinilor de învățare pe durata unei săptămâni, respectând principii de igienă a muncii intelectuale.	Activitățile de predare trebuie să evite supraîncărcarea elevilor, prin realizarea unei distribuții echilibrate a sarcinilor de învățare pe durata unei zile și a unei săptămâni. Considerarea efortului elevului nu trebuie realizată monodisciplinar, ci cumulativ, ca efort de învățare la toate disciplinele și numărul de ore aferente acestora într-o săptămână, conform orarului. Alcătuirea orarului școlar trebuie să respecte normele curbei efortului, în timpul unei zile și al unei săptămâni. De asemenea, trebuie avute în vedere trecerile de nivel.

IV. STRUCTURA CURRICULUMULUI NAȚIONAL

Dezvoltarea Curriculumului Național urmărește:

- îmbunătățirea și diversificarea ofertei educaționale a întregului sistem de învățământ și formare profesională la nivel național, regional și local;
- asigurarea măsurilor specifice de sprijin pentru copii și tineri cu nevoi educaționale speciale;
- asigurarea flexibilității rutelor educaționale;
- asigurarea calității educației și compatibilizarea sistemului național de învățământ cu recomandările europene în vigoare;
- stimularea educației permanente.

Potrivit *Legii educației naționale nr. 1/2011* cu modificările și completările ulterioare, Curriculumul Național cuprinde ansamblul planurilor-cadru de învățământ și al programelor școlare din învățământul preuniversitar.

IV.1. Planul-cadru de învățământ

Planul-cadru de învățământ reflectă parcursul educațional al unui elev, sub aspectul finalităților, al conținuturilor și al experiențelor de învățare, pe durata unei etape de școlaritate. În acest sens, planul-cadru precizează domeniile și disciplinele studiate pe parcursul fiecărui an de studiu și resursele de timp pentru predare-învățare-evaluare alocate acestora.

Componentă a Curriculumului Național, planul-cadru de învățământ transpune în practica școlară opțiuni majore de politică educațională.

Planurile-cadru pentru învățământul preuniversitar sunt elaborate pentru fiecare nivel de învățământ de către instituțiile și organismele abilitate ale MECS, conform *Metodologiei privind elaborarea și aprobarea curriculumului școlar – planuri cadru de învățământ și programe școlare* (aprobată prin ordinul ministrului educației nr. 3593/2014). Planurile-cadru de învățământ sunt proiectate pe baza unor principii⁴ și sunt evaluate pe baza unor criterii de calitate⁵.

Elaborarea planului-cadru de învățământ presupune valorificarea unor principii, precum: principiul selecției și al ierarhizării culturale, principiul îmbinării abordărilor disciplinare cu cele de tip multi-, pluri-, inter- și transdisciplinar, principiul alinierii/coerenței, principiul flexibilizării/ individualizării curriculumului, principiul corelării la particularitățile de vârstă ale elevilor, principiul raționalității efortului intelectual și al distribuției sarcinilor de învățare⁶.

Planurile-cadru pentru învățământul preuniversitar grupează disciplinele de studiu pe **categorii de domenii de învățare**, în învățământul preșcolar, respectiv pe **arii curriculare**, în învățământul primar, în învățământul secundar și în cel terțiar non-universitar.

---

⁴ Potolea, D, Toma, S., Borza, A. (coord.). *Coordonate ale unui nou cadru de referință al curriculumului național*, CNEE, București, 2012, p. 192.

⁵ Ibid., p. 194-195.

⁶ Ibid., p. 183-189.

Planurile-cadru pentru învățământul preuniversitar asigură premise pentru realizarea descentralizării în domeniul curriculumului, atât prin **reconsiderarea statutului disciplinelor opționale în planurile-cadru**, cât și prin **lăsarea la dispoziția profesorului a 25% din timpul alocat unei discipline/unui domeniu de studiu**, potrivit Art. 66, alin. (4) și (5) din *Legea educației naționale*.

Descentralizarea prin reconsiderarea disciplinelor opționale are în vedere:

- elaborarea și aprobarea ofertei de curriculum la decizia școlii, la nivelul unității de învățământ, cu avizul științific al inspectoratului școlar;
- constituirea curriculumului la decizia școlii într-un cadru de susținere a nevoilor și intereselor specifice de învățare ale elevilor, a specificului școlii, a tradițiilor și cerințelor comunității locale.

Cealaltă dimensiune a descentralizării ține de schimbarea filosofiei de utilizare a programei școlare, prin reglementarea că aceasta acoperă doar 75% din orele de predare și evaluare, lăsând la dispoziția cadrului didactic 25% din timpul alocat disciplinei/domeniului de studiu pentru învățare remedială, pentru consolidarea cunoștințelor sau pentru stimularea elevilor capabili de performanțe superioare.

Planul-cadru din învățământul preșcolar operează cu următoarele categorii de activități de învățare: activități pe domenii experiențiale (activități integrate sau pe discipline), jocuri și activități didactice alese și activități de dezvoltare personală. Planul de învățământ permite abordarea interdisciplinară, integrată a conținuturilor învățării și oferă libertate cadrului didactic în planificarea activității zilnice.

Planurile-cadru din învățământul primar, secundar și terțiar non-universitar grupează disciplinele de studiu pe șapte arii curriculare: Limbă și comunicare, Matematică și Științe ale naturii, Om și societate, Arte, Educație fizică, sport și sănătate, Tehnologii, Orientare și consiliere.

Aria curriculară reprezintă o grupare de discipline școlare care au în comun anumite obiective și metodologii; reprezintă, totodată, o grupare de discipline funcționale din perspectiva competențelor necesare viitorului absolvent. Ariile curriculare au fost stabilite în conformitate cu finalitățile învățământului ținându-se seama de importanța diverselor domenii culturale care structurează personalitatea umană și de conexiunile dintre aceste domenii.

Organizarea pe arii curriculare⁷ are câteva avantaje în structurarea planurilor-cadru de învățământ:

- oferă posibilitatea integrării demersului didactic disciplinar într-un cadru interdisciplinar;
- determină echilibrarea ponderilor acordate diferitelor domenii și obiecte de studiu;
- asigură concordanța cu teoriile actuale privind procesul, stilul și ritmurile învățării;
- asigură continuitatea și integralitatea demersului didactic pe întreg parcursul școlar al unui elev;
- oferă o viziune integrată asupra obiectelor de studiu determinând intersecții între disciplinele ariei și între disciplinele unor arii diferite;
- reflectă anumite trăsături epistemologice și psihopedagogice ale domeniilor pe care le vizează, în ceea ce privește: modul de abordare a cunoașterii, operațiile mentale, didactica de specialitate;

---

⁷ Caracterizarea ariilor curriculare este realizată în lucrarea *Coordonate ale unui nou cadru de referință al curriculumului național*, CNEE, București, 2012, Potolea, D, Toma, S., Borza, A. (coord.), p. 122-180; caracterizarea are în vedere: identitatea și legitimitatea ariei curriculare, relația ariei curriculare cu competențele generice, competențele vizate de ariile curriculare.

- vizează configurarea domeniilor cunoașterii umane și ale culturii, în sens larg, ca domenii ale curriculumului școlar.

Pentru **învățământul primar și gimnazial**, oferta educațională reglementată prin planurile-cadru cuprinde:

- un trunchi comun, ca ofertă curriculară obligatorie pentru toți elevii, de natură să asigure egalitatea șanselor la educație; este constituit din aceleași discipline, cu aceleași alocări orare; reprezintă sistemul de referință pentru evaluările și examinările externe (naționale);
- un segment de curriculum la decizia școlii, care cuprinde orele alocate pentru dezvoltarea ofertei curriculare proprii fiecărei unități de învățământ.

Planul cadru pentru învățământul primar a fost aprobat prin OMEN nr. 3371/2013.

Având în vedere considerațiile de mai sus, planul-cadru pentru învățământul gimnazial are următoarea structură:

Aria curriculară/disciplina	Clasa			
	V	VI	VII	VIII
I. Limbă și comunicare				
Opțional(e)				
II. Matematică și științe ale naturii				
Opțional(e)				
III. Om și societate				
Opțional(e)				
IV. Arte				
Opțional(e)				
V. Educație fizică, sport și sănătate				
Opțional(e)				
VI. Tehnologii				
Opțional(e)				
VII. Consiliere și orientare				
Opțional(e)				
Opțional(e) integrat(e) la nivelul mai multor arii curriculare				
Număr total de ore în TC				
Număr total de ore în CDS				

Nr. minim de ore pe săptăm.				
Nr. maxim de ore pe săptăm.				

TC = trunchi comun; CDS = curriculum la decizia scolii

Pentru **învățământul liceal**, planurile-cadru cuprind următoarele componente:

- trunchi comun, ca ofertă curriculară obligatorie, constituită din aceleași discipline, cu aceleași alocări orare, pentru toate specializările din cadrul unui profil;
- curriculum diferențiat, ca ofertă curriculară obligatorie stabilită la nivel central în funcție de anul de studii, filieră, profil, specializare;
- curriculum la decizia școlii, care cuprinde orele alocate pentru dezvoltarea ofertei curriculare proprii fiecărei unități de învățământ.

Exemplificând, pentru clasa a IX-a, planul-cadru pentru învățământul liceal are structura prezentată mai jos:

- Filieră:
- Profil:
- Specializare/calificare profesională:
- Forma de învățământ:

Aria curriculară/disciplina	Clasa a IX-a			
	TC	CD	TC + CD	CDS
I. Limbă și comunicare				
Opțional(e)				
II. Matematică și științe ale naturii				
Opțional(e)				
III. Om și societate				
Opțional(e)				
IV. Arte				
Opțional(e)				
V. Educație fizică, sport și sănătate				
Opțional(e)				
VI. Tehnologii				
Opțional(e)				
VII. Consiliere și orientare				
Opțional(e)				
Opțional(e) integrat(e) la nivelul mai multor arii curriculare	-	-	-	
Total ore/săpt. TC/CD/CDS				
Total ore/săpt. TC+CD+CDS				

Aplicarea planului-cadru în unitățile de învățământ

Aplicarea planului-cadru în unitățile de învățământ se realizează prin intermediul schemelor orare.

Schema orară reprezintă modalitatea concretă prin care, la nivelul unei școli, fiecare clasă își stabilește programul, în funcție de opțiunile pe care le prevede planul-cadru:

- în învățământul primar și gimnazial, opțiunea pentru un număr de ore/săptămână cuprins între numărul minim și numărul maxim alocat prin planul-cadru de învățământ;
- în învățământul liceal opțiunea pentru completarea trunchiului comun/trunchiului comun și curriculumului diferențiat, până la numărul de ore ales, cu opționale.

IV.2. Programele școlare

Programa școlară este un document curricular reglator care conține, într-o organizare coerentă, oferta educațională a unui anumit domeniu disciplinar sau a unui domeniu de cunoaștere în concordanță cu statutul pe care acesta îl are în planul-cadru de învățământ (nivelul de școlaritate, filiera și profilul școlar, clasa/anii de studiu în care se studiază, aria curriculară de care aparține, numărul de ore alocat, caracterul obligatoriu sau opțional)⁸.

Programa școlară este documentul care:

- exprimă identitatea sau modelul didactic al unei discipline de învățământ;
- fundamentează și reglează activitatea cadrului didactic de la o anumită disciplină de învățământ (de la definirea rezultatelor învățării și formularea strategiilor de învățare și instruire până la stabilirea reperelor pentru evaluare);
- favorizează identificarea temelor de interes interdisciplinar, posibilitățile de corelare pluri-, inter- și transdisciplinară;
- reprezintă punctul de plecare în proiectarea, realizarea și evaluarea manualelor alternative, dar și al altor resurse didactice.

Construcția programelor școlare presupune respectarea unor principii⁹: principiul centrării pe elev, pe activitatea acestuia, principiul îmbinării abordărilor disciplinare cu cele de tip multi-, pluri-, inter- și transdisciplinar, principiul alinierii/coerenței, principiul descongestionării, principiul flexibilizării/individualizării curriculumului, principiul corelării la particularitățile de vârstă ale elevilor, principiul echilibrului etc.

Structura programelor școlare pentru clasa pregătitoare, clasele I-XII/XIII

- **Notă de prezentare** – care va include: precizări privind statutul disciplinei de studiu și alocările orare aferente potrivit planului-cadru de învățământ; trimiteri la documente relevante care susțin/întemeiază studiul disciplinei respective; recomandări considerate semnificative din punctul de vedere al finalităților studierii disciplinei respective; trăsături definitorii ale ofertei, noutatea abordării; prezentarea structurii programei școlare și a semnificației principalilor termeni cheie utilizați.

⁸ Potolea, D, Toma, S., Borza, A. (coord.). *Coordonate ale unui nou cadru de referință al curriculumului național*, CNEE, București, 2012.

⁹ Ibid., p. 183-189.

- **Competențe generale** - sunt definite pe obiect de studiu și se formează pe parcursul mai multor ani școlari.
- **Competențe specifice și activități de învățare:**
  - **Competențele specifice** se formează pe parcursul unui an școlar, sunt derivate din competențele generale și reprezintă etape în dobândirea acestora.
  - **Activitățile de învățare** au caracter de recomandare, au rolul de a orienta profesorul asupra modalităților de dezvoltare a competențelor specifice prin intermediul conținuturilor recomandate.
- **Conținuturi ale învățării** - sunt selectate riguros din structura domeniilor de cunoaștere, prin raportare la competențele specifice.
- **Sugestii metodologice** – au rolul de a orienta cadrul didactic în utilizarea programei școlare pentru proiectarea demersului didactic și pentru realizarea activităților de predare-învățare-evaluare, în concordanță cu specificul disciplinei și cu particularitățile de vârstă ale elevilor.
Sugestiile metodologice includ recomandări de strategii didactice care contribuie predominant la realizarea competențelor și repere pentru evaluare, definite prin raportare la specificul competențelor specifice urmărite.

În programa școlară, secțiunea referitoare la competențele specifice și la activitățile de învățare este prezentată în forma din tabelul de mai jos.

Competența generală 1

CLASA a -...
<p>Competența specifică 1.1. Exemple de activități de învățare</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>exemplu 1</i> - <i>exemplu 2</i> - <i>exemplu ...</i> <p>Competența specifică 1.2. Exemple de activități de învățare</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>exemplu 1</i> - <i>exemplu 2</i> - <i>exemplu ...</i> <p>Competența specifică ... Exemple de activități de învățare</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>exemplu 1</i> - <i>exemplu 2</i> - <i>exemplu ...</i>

Noua structură a programelor școlare, alături de celelalte direcții de restructurare propuse, urmărește să amelioreze înțelegerea și aplicarea curriculumului național, clarificând sau detaliind acele elemente semnalate de cercetări și de practicile curente ca fiind problematice:

- sprijinirea profesorului pentru a identifica modalități adecvate de lucru cu elevii, astfel încât să dezvolte competențele specifice vizate de programă prin intermediul conținuturilor recomandate; în acest sens, au fost incluse exemplele de activități de învățare;

- accentuarea importanței dimensiunii atitudinale a competențelor ca rezultate ale învățării, pornind atât de la nevoile semnalate de studii de a readuce în practică și preocupările cotidiene valorile și formarea caracterului, precum și de la centrarea curriculumului pe formare de competențe;
- sprijinirea profesorului în proiectarea și realizarea unei evaluări adecvate și cât mai obiective, întrucât s-a subliniat în repetate rânduri că vechile programe școlare au abordat prea puțin evaluarea și nu au oferit profesorului reperele necesare.

IV.3. Tipuri de opționale (CDS)

Curriculumul la decizia școlii (CDS) reprezintă oferta educațională propusă de școală, în concordanță cu: nevoile și interesele de învățare ale elevilor, specificul școlii, nevoile și tradițiile comunității locale. La nivelul planurilor-cadru de învățământ, curriculumul la decizia școlii se exprimă prin numărul de ore alocate școlii pentru construirea propriului proiect curricular.

Curriculumul la decizia școlii se constituie atât din opționale oferite la nivelul unității de învățământ, cât și din opționale oferite la nivel național.

• Opțional ca disciplină nouă

- introduce un obiect de studiu, în afara celor prevăzute în trunchiul comun și/sau în curriculumul diferențiat pentru un anumit profil/pentru o anumită specializare;
- presupune elaborarea de către cadrul didactic propunător a unei programe școlare care respectă modelul de proiectare curriculară aplicat pentru nivelul de școlaritate respectiv și caracteristicile prezentate mai jos.

Nivelul de școlaritate	Caracteristici ale programei școlare	Regim orar	Notare în catalog
Învățământ primar, învățământ gimnazial	Noi competențe specifice/obiective de referință și noi conținuturi , altele decât cele ale programelor școlare pentru disciplinele prevăzute în planul-cadru.	Se alocă din CDS	Rubrică nouă în catalog
Învățământ liceal	Noi competențe specifice și noi conținuturi , altele decât cele ale programelor școlare de trunchi comun și/sau de curriculum diferențiat pentru disciplinele prevăzute în planul-cadru.	Se alocă din CDS	Rubrică nouă în catalog

• Opțional integrat

- introduce, ca obiect de studiu, o nouă disciplină, structurată în jurul unei teme integratoare pentru o anumită arie curriculară sau pentru mai multe arii curriculare;
- presupune elaborarea de către cadrul didactic propunător a unei programe școlare care respectă modelul de proiectare curriculară aplicat pentru nivelul de școlaritate respectiv și caracteristicile prezentate mai jos.

Nivelul de școlaritate	Caracteristici ale programei școlare	Regim orar	Notare în catalog
Învățământ primar, învățământ gimnazial	Noi competențe specifice/obiective de referință – integrative. Noi conținuturi – interdisciplinare. NOTĂ: Noutatea este definită față de programele școlare ale disciplinelor de trunchi comun implicate în integrare.	Se alocă din CDS	Rubrică nouă în catalog
Învățământ liceal	Noi competențe specifice – complexe, integrative. Noi conținuturi – interdisciplinare. NOTĂ: Noutatea este definită față de programele școlare de trunchi comun și/sau de curriculum diferențiat pentru disciplinele implicate în integrare.	Se alocă din CDS	Rubrică nouă în catalog

Opționale oferite la nivel național

Oferta națională de curriculum la decizia școlii cuprinde programe școlare aprobate prin ordin al ministrului educației. Programele școlare promovate ca ofertă centrală reprezintă exemple de bune practici în dezvoltarea curriculumului la decizia școlii, relevante pentru disciplina și pentru aria curriculară de care aparțin, pentru o abordare integrată la nivelul mai multor arii curriculare, dar și social.

V. CONDIȚII DE IMPLEMENTARE

Prezentul document are ca punct de plecare concepția potrivit căreia implementarea curriculumului este un proces sistematic, continuu, de durată, care trebuie atent coordonat, urmărit și ameliorat, iar cele două niveluri la care se poate vorbi despre implementare – sistemul de învățământ, respectiv procesul de predare-învățare-evaluare¹⁰ pot fi susținute prin elemente suport. În funcție de context, acest suport, care vizează *domenii de activitate/intervenție și niveluri de implementare*, poate lua forme diferite, concretizându-se în strategii, programe, măsuri, instrumente cu aplicabilitate imediată sau care necesită intervale mai mari de timp.

Restructurarea curriculumului antrenează un proces de schimbare comprehensivă a sistemului de învățământ necesar pentru ca acesta să integreze elementele inovative propuse de noua ofertă curriculară. De exemplu, extinderea abordărilor integrate necesită învățarea unor noi moduri de lucru colaborative între profesori, dar și o schimbare în cultura organizației școlare.

Posibile principii de implementare a curriculumului:

- asumarea procesului de schimbare și adecvarea la contextul actual;
- valorificarea rezultatelor de cercetare, inclusiv a bunelor practici existente în plan național și internațional;
- valori împărtășite - curriculumul ca bun public.
- modelul *centrat pe învățarea activă și interactivă*;

Celor două niveluri de implementare le revin roluri specifice, începând cu cel de asumare și susținere a schimbărilor, dar și de elaborare a unor măsuri și instrumente care răspund unor nevoi specifice, așa cum sunt, de exemplu, elevii cu

¹⁰ Ibid., p. 217.

performanțe scăzute în învățare, cei cu risc de abandon școlar sau a celor demotivați pentru învățare.

Domenii de activitate/ intervenție

Prin valorificarea experiențelor anterioare, prezentul document consideră că domeniile cele mai importante în susținerea procesului de aplicare a curriculumului sunt: formarea cadrelor didactice; valorificarea educației nonformale și informale; evaluarea competențelor; resurse adecvate pentru procesul de predare-învățare-evaluare.

1. Formarea cadrelor didactice

Un element-cheie pentru reușita oricărei reforme curriculare este pregătirea cadrelor didactice pentru aplicarea noilor abordări ale procesului educațional. Resursele umane pot influența parcursul curriculumului de la intenție la aplicare în practică școlară prin bagajul de cunoaștere și înțelegere adus de profesori, ca principali actori implicați în traducerea programelor școlare în termenii aplicării la clasă. În acest context, diversificarea ofertei de formare trebuie să reprezinte o reacție firească a sistemului de formare și trebuie să includă, pe lângă conținuturile tradiționale, referitoare la didactica disciplinei, aspecte privind organizarea interdisciplinară a conținuturilor, elaborarea de programe pentru discipline opționale care să poată fi oferite la nivel național, județean sau local, elaborarea și implementarea unui proiect de intervenție personalizat, dedicat elevilor cu cerințe educaționale speciale.

Atât formarea continuă, cât și cea inițială trebuie să aibă în atenție formarea și dezvoltarea de competențe privind:

- lectura personalizată a curriculumului, inclusiv lectura critică a resurselor didactice;
- realizarea documentelor de proiectare: planificarea calendaristică și proiectarea unităților de învățare;
- proiectarea predării-învățării centrate pe elev și pe formarea de competențe;
- abordarea integrată a conținuturilor curriculare, în sensul realizării conexiunii cu viața reală;
- înțelegerea mecanismelor de construcție curriculară și a relației dintre componentele majore ale curriculumului național: trunchi comun (TC), curriculum la decizia școlii (CDS), curriculum diferențiat (CD);
- proiectarea CDS pornind de la realizarea unei analize a nevoilor și a oportunităților specifice contextului cultural, social și economic local, prin valorificarea resurselor umane și materiale existente în unitatea de învățământ;
- asumarea de către profesor a unor roluri complementare celui de profesor la clasă, cu accent pe consiliere, mediere socială, facilitarea învățării în contexte nonformale și informale de educație, asigurarea de suport individualizat elevilor cu diferite nevoi de învățare;
- pregătirea pentru tranziția de la cultura testării, bazată pe măsurare, la cultura aprecierii, bazată pe metode alternative și complementare și pe abordări holistice, calitative¹¹.

---

¹¹ Ibid., p. 228.

• **Formarea inițială**

Sistemul de formare inițială a profesorilor ar trebui să urmărească în mod sistematic profesionalizarea viitorilor profesori și să se bazeze pe criterii riguroase de selecție a viitorilor profesori: motivația, aptitudinile și competențele candidatului pentru această profesie. În pregătirea viitorilor profesori, ar trebui să se asigure creșterea ponderii experiențelor autentice de învățare, dobândite în contexte formale (practica pedagogică, cercetarea de specialitate) și nonformale (voluntariatul, implicarea în proiecte locale, regionale, naționale sau internaționale).

Pe parcursul acestor activități ar trebui mai bine valorificate observațiile înregistrate, dar și oportunitățile oferite de proiectarea și susținerea de activități didactice/lecții, sub îndrumarea specializată, participarea la organizarea și desfășurarea de activități extrașcolare și parteneriate educaționale, facilitarea învățării în contexte nonformale și informale de educație, comunicarea cu familiile elevilor, cunoașterea elevilor, includerea în proiecte de cercetare. Cea mai mare provocare a formării inițiale rămâne specializarea preponderent monodisciplinară, în contextul unei organizări curriculare tot mai integrate și transdisciplinare.

Nu în ultimul rând, trebuie continuate programele de mentorat care s-au dovedit eficiente și trebuie dezvoltate noi forme de sprijin acordate debutanților, inclusiv cu sprijinul autorităților locale.

• **Formarea continuă**

Aplicarea adecvată a curriculumului implică participarea profesorilor la programe de formare organizate și desfășurate înainte de începerea implementării acestuia. Aceste programe ar trebui concepute pe baza a noi premise care vizează modelul de proiectare curriculară centrat pe competențe și noi principii de formare (cum ar fi conștientizarea nevoilor de formare încă de la debutul în carieră, construcția identității profesionale, aducerea în contexte comune de formare a cadrelor didactice care predau la niveluri diferite de învățământ).

În acord cu documentul de politici, domeniile prioritare de formare ar putea viza:

- introducerea și destinația orelor la dispoziția profesorului, totalizând 25% din timpul alocat unei discipline; asumarea sarcinii de realizare a educației remediale și a educației de performanță, în funcție de nevoile speciale ale elevilor;
- abordarea integrată a învățării, ca bază a formării competențelor transversale, în contexte formale, dar și nonformale;
- construirea unei perspective integratoare asupra relațiilor dintre competențele transdisciplinare și cele specifice fiecărei discipline școlare;
- proiectarea de sarcini de lucru și activități de învățare, care să integreze obiective personale de învățare;
- valorificarea influențelor educaționale nonformale și informale în procesul instructiv-educativ.

2. Valorificarea educației nonformale și informale

Atenția tot mai mare acordată la nivel european validării experiențelor nonformale de învățare¹² demonstrează rolul educației nonformale în completarea și susținerea

---

¹² *Recomandarea Consiliului Europei privind validarea învățării nonformale și informale*, 2012.

educației formale. Integrarea și valorificarea educației nonformale în practicile educaționale din România necesită:

- flexibilizarea structurii CDS din punct de vedere al organizării temporale, în sensul regrupării orelor alocate CDS pentru a putea realiza trimiteri către nonformal (învățarea prin proiecte);
- facilitarea accesului elevilor la experiențe de învățare nonformală, considerate modalități complementare de formare a competențelor cheie, de deschidere a școlii către viață;
- angajarea elevilor în experiențe educaționale care transcend granițele disciplinare, generaționale, culturale și ideologice și care necesită explorarea altor contexte decât cele imediate și familiare;
- explorarea, identificarea și exploatarea, la nivelul comunității locale, a acelor elemente cu potențial educațional nonformal, care pot sprijini școala în formarea competențelor transversale, în cadrul unor activități de învățare cu caracter integrat.

3. Evaluarea competențelor

Proiectarea procesului de evaluare a rezultatelor învățării trebuie concepută ca un continuum, care valorifică în mod semnificativ trei momente la fel de importante pentru demonstrarea evoluției individuale: un moment de debut - cel al evaluării inițiale, unul de progres - cel al evaluării pe parcurs sau intermediare și unul de final - cel al evaluării sumative.

Profesorul are permanent nevoie să cunoască modul în care se produce învățarea, pentru a ști cum să își proiecteze activitatea în continuare, elevul are permanent nevoie de feedback, pentru a ști cum să își ajusteze strategiile de învățare, iar decidenții au nevoie de informații pentru a ști cum să regleze politicile educaționale. În contextul unui model curricular centrat pe competențe, întreg sistemul de evaluare trebuie regândit în paradigma **evaluării pentru învățare**.

Așadar, este nevoie de o corelare la nivelul procesului de predare-învățare-evaluare, care poate fi asigurată prin:

- stabilirea unor standarde de performanță/evaluare, formulate într-un limbaj accesibil tuturor potențialilor beneficiari (elevi, părinți, profesori, angajatori etc.);
- promovarea unor instrumente alternative de evaluare, construite de specialiști, ca exemple de bună practică¹³ (seturi de instrumente de evaluare formativă realizate pe discipline etc.);
- dezvoltarea portofoliului elevului, incluzând elemente semnificative din activitatea sa, care reflectă nivelul atins în formarea și dezvoltarea competențelor cheie, oferind o imagine comprehensivă asupra progresului elevului;
- utilizarea analizei rezultatelor la testările naționale și internaționale (PIRLS, TIMSS, PISA), precum și a rapoartelor de evaluare internă elaborate de ARACIP, pentru stabilirea unor strategii de intervenție la nivelul formării inițiale și continue a cadrelor didactice și pentru reglarea dezvoltării curriculare și a evaluărilor naționale.

---

¹³ Potolea, D, Toma, S., Borza, A. (coord.). *Coordonate ale unui nou cadru de referință al curriculumului național*, CNEE, București, 2012.

¹³ Ibid., p. 212.

4. Resurse pentru procesul de predare-învățare-evaluare

Ghidurile, normele metodologice și materialele suport prezintă/susțin condițiile de aplicare și de monitorizare ale procesului curricular.

Aplicarea modelului de proiectare curriculară centrat pe competențe necesită realizarea resurselor didactice prin raportare la competență, concept care are semnificația unui „organizator” în relație cu care sunt selectate conținuturile specifice și sunt organizate strategiile de predare-învățare-evaluare. Toate tipurile de resurse didactice realizate ar trebui să contribuie la crearea unui mediu de învățare cât mai atractiv și să susțină noi modalități de organizare a activității, abordarea integrată a conținuturilor, rezolvarea de probleme în contexte reale sau simulate.

Investiția în resurse materiale presupune un efort mai mare în faza de început a aplicării reformei curriculare, urmând a fi continuată pe măsură ce sunt identificate alte nevoi în asigurarea condițiilor optime pentru desfășurarea activității didactice.

Niveluri de implementare

O strategie a implementării curriculumului implică cel puțin două niveluri: sistemul de învățământ și unitatea școlară/procesul de predare-învățare-evaluare. Primul nivel necesită o strategie națională a implementării, compusă din resurse, strategii și mecanisme de asigurare a controlului calității procesului; cel de-al doilea nivel – unitatea școlară angajează procese de evaluare, control și îndrumare realizate de managerii școlari, și de asemenea, spiritul de responsabilitate al personalului didactic în raport cu realizarea curriculumului național și curriculumului la decizia școlii.

Anexa 1: Descrierea competențelor cheie pe niveluri (elementar, funcțional și dezvoltat)

<div>Niveluri</div> <div>Competența cheie</div>	Nivel elementar (la finalul clasei a IV-a)	Nivel funcțional (la finalul clasei a X-a)	Nivel dezvoltat (la finalul clasei a XII-a)
Comunicare în limba maternă	<ul style="list-style-type: none"> - Intuirea unor concepte - Identificarea de fapte, opinii, emoții în mesaje orale sau scrise, în contexte familiare de comunicare 	<ul style="list-style-type: none"> - Receptarea și interpretarea unor idei/ informații/ opinii/ sentimente în contexte previzibile 	<ul style="list-style-type: none"> - Receptarea și interpretarea conceptelor, ideilor, opiniilor, sentimentelor exprimate într-o varietate de contexte de comunicare, inclusiv în contexte imprevizibile
	<ul style="list-style-type: none"> - Exprimarea unor gânduri, păreri, emoții în cadrul unor mesaje simple în contexte familiare de comunicare 	<ul style="list-style-type: none"> - Exprimarea unor idei/ opinii/ sentimente în contexte previzibile, pe baza propriilor experiențe sau pornind de la ceea ce a ascultat/ citit 	<ul style="list-style-type: none"> - Exprimarea unor idei/ argumente/ contraargumente/ sentimente într-o varietate de contexte la școală, la locul de muncă, în timpul liber
	<ul style="list-style-type: none"> - Participarea la interacțiuni în contexte familiare, pentru rezolvarea unor probleme de școală sau de viață 	<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea unor convenții de comunicare în cadrul interacțiunilor verbale în contexte previzibile, cu asumarea câtorva roluri 	<ul style="list-style-type: none"> - Asumarea unor roluri diverse în interacțiuni verbale, respectând convențiile de comunicare
Comunicare în limbi străine	<ul style="list-style-type: none"> - Intuirea unor concepte în limba străină - Identificarea de informații în limba străină din mesaje orale sau scrise simple, în contexte familiare de comunicare 	<ul style="list-style-type: none"> - Identificarea unor idei/ informații/ opinii/ sentimente din mesaje orale sau scrise în limba străină pe teme cunoscute 	<ul style="list-style-type: none"> - Receptarea orală sau scrisă a conceptelor, ideilor, opiniilor, sentimentelor exprimate în diverse contexte de comunicare în limba străină
	<ul style="list-style-type: none"> - Exprimarea în limba străină a unor păreri și emoții în cadrul unor mesaje simple în contexte familiare de comunicare 	<ul style="list-style-type: none"> - Exprimarea orală sau scrisă a unor idei/ opinii/ sentimente în limba străină în cadrul unor mesaje cu tematici cunoscute 	<ul style="list-style-type: none"> - Exprimarea în limba străină a unor idei/ opinii/ sentimente într-o serie de contexte de comunicare la școală și în afara acesteia

<div>Niveluri</div> <div>Competența cheie</div>	Nivel elementar (la finalul clasei a IV-a)	Nivel funcțional (la finalul clasei a X-a)	Nivel dezvoltat (la finalul clasei a XII-a)
	<ul style="list-style-type: none"> - Participarea la interacțiuni în limba străină în contexte familiare de comunicare 	<ul style="list-style-type: none"> - Participarea la interacțiuni verbale, pe teme cunoscute, în limba străină 	<ul style="list-style-type: none"> - Participarea la interacțiuni verbale în limba străină, prin respectarea unor convenții de comunicare
Competențe matematice (A) și competențe de bază în științe și tehnologii (B) A	<ul style="list-style-type: none"> - Manifestarea curiozității pentru aflarea adevărului și pentru explorarea unor regularități sau relații întâlnite în situații familiare 	<ul style="list-style-type: none"> - Manifestarea disponibilității pentru a testa valoarea de adevăr a raționamentelor și pentru o atitudine critică față de informație 	<ul style="list-style-type: none"> - Manifestarea interesului pentru respectarea adevărului și pentru utilizarea matematicii, valorificând avantajele oferite de aceasta
	<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea numerelor în calcule 	<ul style="list-style-type: none"> - Prelucrarea datelor de tip cantitativ, calitativ, structural, contextual 	<ul style="list-style-type: none"> - Gestionarea eficientă a achizițiilor specifice matematicii
	<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea, în situații familiare, a unor instrumente și/sau procedee specifice matematicii 	<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea, în diferite situații, a unor instrumente și/sau metode specifice matematicii 	<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea instrumentelor și metodelor matematice pentru analiza globală sau locală a unei situații date
	<ul style="list-style-type: none"> - Rezolvarea de probleme în situații familiare 	<ul style="list-style-type: none"> - Rezolvarea de probleme variate, integrând achiziții din diferite domenii ale matematicii 	<ul style="list-style-type: none"> - Rezolvarea de probleme diverse, utilizând conexiuni intra- și interdisciplinare - Analiza de situații-problemă, în scopul descoperirii de strategii pentru optimizarea soluțiilor
	<ul style="list-style-type: none"> - Formularea unor explicații simple, utilizând terminologia specifică matematicii 	<ul style="list-style-type: none"> - Formularea argumentelor utilizate în rezolvarea unor situații problemă - Exprimarea caracteristicilor matematice cantitative sau calitative ale unei situații concrete 	<ul style="list-style-type: none"> - Evaluarea validității argumentelor prezentate în diverse situații

Niveluri Competența cheie	Nivel elementar (la finalul clasei a IV-a)	Nivel funcțional (la finalul clasei a X-a)	Nivel dezvoltat (la finalul clasei a XII-a)
B	<ul style="list-style-type: none"> - Explorarea mediului înconjurător în vederea întuirii și înțelegerii unor fenomene, procese și concepte științifice 	<ul style="list-style-type: none"> - Recunoașterea unor structuri, fenomene, procese în vederea identificării unor modele de organizare și funcționare a naturii 	<ul style="list-style-type: none"> - Interpretarea structurilor, proceselor și fenomenelor naturii pe baza unor concepte fundamentale precum relație structură-funcție, organism-mediu, unitate-diversitate, evoluție de la simplu la complex
	<ul style="list-style-type: none"> - Perceperea caracterului integrat al mediului înconjurător 	<ul style="list-style-type: none"> - Înțelegerea caracterului structurat și sistemic al lumii naturale, ca suport al existenței umane 	<ul style="list-style-type: none"> - Înțelegerea caracterului interacțional al lumii naturale și al principalelor sale fenomene și procese
	<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea unor instrumente și procedee specifice investigării mediului înconjurător și rezolvării unor probleme simple din mediul înconjurător 	<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea metodei investigației științifice pentru a evidenția caracteristici ale lumii înconjurătoare și pentru a rezolva probleme din domeniul științelor naturii 	<ul style="list-style-type: none"> - Proiectarea și aplicarea unei investigații științifice pentru a verifica predicții proprii, date, pentru a identifica soluții la diverse probleme
	<ul style="list-style-type: none"> - Realizarea unor produse simple pentru nevoi curente 	<ul style="list-style-type: none"> - Realizarea a diverse activități tehnologice ajutătoare demersului de explorare a naturii și identificarea unui traseu profesional adecvat profilului cognitiv și aspirațiilor proprii 	<ul style="list-style-type: none"> - Realizarea de proiecte tehnologice utile în comunitate și consonante nevoilor și aspirațiilor proprii
	<ul style="list-style-type: none"> - Perceperea elementelor pozitive și negative induse de tehnologie 	<ul style="list-style-type: none"> - Înțelegerea efectelor pozitive și a limitărilor introduse de procesele tehnologice 	<ul style="list-style-type: none"> - Înțelegerea progreselor, a limitelor și riscurilor dezvoltării tehnologice - Dezbateră opiniilor proprii și ale altora în probleme etice, morale, culturale ridicate de evoluția tehnologică și științifică, de limite ale științei

<div>Niveluri</div> <div>Competența cheie</div>	Nivel elementar (la finalul clasei a IV-a)	Nivel funcțional (la finalul clasei a X-a)	Nivel dezvoltat (la finalul clasei a XII-a)
	<ul style="list-style-type: none"> - Manifestarea interesului pentru un mediu curat și pentru sănătatea propriei persoane 	<ul style="list-style-type: none"> - Aprecierea schimbărilor produse de activitatea umană în mediul înconjurător și aplicarea unor reguli de păstrare a sănătății 	<ul style="list-style-type: none"> - Promovarea principiilor de dezvoltare durabilă a mediului în vederea armonizării acestuia cu nevoile individului, ale comunității locale și ale întregii populații umane
Competență digitală	<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea adecvată a unor funcții și aplicații simple ale dispozitivelor digitale din mediul apropiat, cu ghidaj, asistență sau sprijin din partea adulților 	<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea unor metode și tehnici specifice de căutare, selecție, colectare și organizare a resurselor informaționale, educaționale și a aplicațiilor în format digital în limba română și în cel puțin o limbă modernă, disponibile pe internet 	<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea responsabilă a unor dispozitive și aplicații digitale pentru dezvoltarea de conținut virtual personal (blog, portofoliu de învățare online, pagina web, produse personale video și audio), de grup (wiki, rețele sociale etc.), comunitar, social mai larg
	<ul style="list-style-type: none"> - Respectarea unor norme de bază și a unor aspecte de rutină zilnică privind utilizarea în siguranță a dispozitivelor, aplicațiilor și conținuturilor digitale 	<ul style="list-style-type: none"> - Respectarea unor reguli de interacțiune și comunicare online 	<ul style="list-style-type: none"> - Respectarea normelor și regulilor privind elaborarea și postarea de conținut virtual (copyright, respectarea privatității, legislație specifică)
	<ul style="list-style-type: none"> - Exprimarea intuitivă și spontană a stărilor emoționale experimentate în interacțiunea cu aplicațiile și dispozitivele digitale 	<ul style="list-style-type: none"> - Gestionarea eficientă a stărilor emoționale, a conflicte sau situațiilor problematice ale utilizării tehnologiei în activitatea proprie cotidiană 	<ul style="list-style-type: none"> - Gestionarea autonomă și responsabilă a participării și comunicării în cadrul unor rețele sociale și comunități virtuale - Administrarea autonomă și responsabilă a propriului profil virtual utilizat în accesul la diferite aplicații și resurse online

Niveluri Competența cheie	Nivel elementar (la finalul clasei a IV-a)	Nivel funcțional (la finalul clasei a X-a)	Nivel dezvoltat (la finalul clasei a XII-a)
	<ul style="list-style-type: none"> - Recunoașterea intuitivă a beneficiilor și riscurilor utilizării dispozitivelor, aplicațiilor și a conținuturilor digitale asupra stării generale de sănătate și asupra stării de bine - Formularea intuitivă a preferințelor personale, a motivațiilor și a intereselor de cunoaștere în utilizarea dispozitivelor, aplicațiilor și conținuturilor digitale 	<ul style="list-style-type: none"> - Evaluarea critică a relevanței și utilității dispozitivelor, a aplicațiilor și a conținuturilor digitale pentru învățare, pentru dezvoltarea personală și profesională viitoare 	<ul style="list-style-type: none"> - Evaluarea critică și reflexivă cu privire la impactul tehnologiilor de informare și comunicare asupra proceselor de construire, exprimare și asumare a identității în spațiile virtuale, asupra vieții individuale, a mediului și a societății, în general
	<ul style="list-style-type: none"> - 	<ul style="list-style-type: none"> - 	<ul style="list-style-type: none"> - Participarea interactivă în comunități și rețele virtuale pentru susținerea, promovarea sau dezvoltarea unor cauze culturale, sociale sau de cunoaștere
	<ul style="list-style-type: none"> - Identificarea intuitivă și spontană a unor modalități originale de utilizare a dispozitivelor, aplicațiilor și conținuturilor digitale în format video sau audio în rezolvarea de probleme simple și familiare - Utilizarea unor funcții simple ale dispozitivelor, aplicațiilor și digitale pentru a exprima în mod personal și original emoții, trăiri, fenomene, situații concrete de viață, în contexte familiare 	<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea dispozitivelor, aplicațiilor și conținuturilor digitale în realizarea unor proiecte educaționale, în rezolvarea unor probleme complexe sau pentru a crea un produs personal, pentru a prezenta sau explica fenomene, situații sociale complexe sau pentru a exprima emoții, trăiri, sentimente 	<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea inovativă a unor funcții complexe ale dispozitivelor, aplicațiilor digitale pentru a explica și prezenta fenomene complexe, situații personale și sociale sau pentru a exprima emoții, trăiri, sentimente
A învăța să înveți	<ul style="list-style-type: none"> - Identificarea/clarificarea elementelor pe care le presupune sarcina de lucru înainte de începerea activității, cu respectarea 	<ul style="list-style-type: none"> - Stabilirea de obiective și planuri proprii de învățare pentru realizarea de sarcini diverse și complexe, pornind de la 	<ul style="list-style-type: none"> - Stabilirea de obiective și planuri strategice pentru propria învățare, care depășesc cerințele imediate ale unei sarcini de

Niveluri Competența cheie	Nivel elementar (la finalul clasei a IV-a)	Nivel funcțional (la finalul clasei a X-a)	Nivel dezvoltat (la finalul clasei a XII-a)
	regulilor/instrucțiunilor de realizare a unei sarcini	clarificarea asupra subsarcinilor, etapelor, resurselor implicate	lucru
	<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea surselor de învățare recomandate de cadrul didactic și identificarea de noi surse și moduri relevante de obținere a informațiilor în raport cu scopurile învățării, sub îndrumarea cadrului didactic 	<ul style="list-style-type: none"> - Identificarea și selectarea independentă a surselor de învățare și informațiilor pe baza evaluării critice a adecvării la scopuri școlare, personale, profesionale 	<ul style="list-style-type: none"> - Selectarea și prioritizarea personală a surselor de învățare și informațiilor în baza evaluării critice a gradului de adecvare a acestora la scopuri școlare, personale, profesionale
	<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea de tehnici, metode simple pentru a învăța, activa cunoștințe anterioare și înregistra informații (utilizarea de simboluri personalizate, notițe, rezumate, scheme, hărți de idei) 	<ul style="list-style-type: none"> - Identificarea și aplicarea unor strategii și tehnici de învățare eficiente 	<ul style="list-style-type: none"> - Evaluarea și ameliorarea unor strategii de învățare pentru a rezolva probleme în contexte variate sociale și profesionale, cu estimarea corectă a riscurilor înainte de a trece la acțiune
	<ul style="list-style-type: none"> - Manifestarea curiozității, creativității și entuziasmului în abordarea de sarcini noi și neobișnuite de învățare, fără teama de a greși 	<ul style="list-style-type: none"> - Manifestarea de inițiativă pentru schimbarea/ provocarea metodelor rutiniere de soluționare a unor probleme noi 	<ul style="list-style-type: none"> - Manifestarea interesului pentru identificarea de probleme atipice, prin aplicarea diverselor moduri de gândire și asumarea conștientă a riscurilor originalității
	<ul style="list-style-type: none"> - Cooperarea în cadrul grupului la sarcini de lucru și joc, cu respectarea unor reguli simple de ascultare activă, expunere și împărtășire a cunoștințelor, de recunoaștere și respectare a sentimentelor și a opiniilor celorlalți (empatie, respect, corectitudine etc.) 	<ul style="list-style-type: none"> - Cooperarea cu ceilalți în rezolvarea unor sarcini de învățare complexe, cu respectarea și inițierea de reguli specifice cooperării și competiției în grupurile de învățare (corectitudine, argumentarea deciziilor, respectarea drepturilor de proprietate intelectuală etc.) 	<ul style="list-style-type: none"> - Identificarea de oportunități de învățare cu și pentru ceilalți, prin valorificarea resurselor sociale și interpersonale, obținerea de beneficii de cunoaștere din grupuri eterogene de lucru, în contexte variate de învățare, sociale sau profesionale
	<ul style="list-style-type: none"> - Concentrarea atenției, perseverarea în lucru la o sarcină până la finalizarea corespunzătoare, sub 	<ul style="list-style-type: none"> - Asumarea responsabilității pentru propria învățare, autoorganizarea, gestionarea timpului, 	<ul style="list-style-type: none"> - Formularea de judecăți de valoare despre procesul și rezultatele muncii proprii,

Niveluri Competența cheie	Nivel elementar (la finalul clasei a IV-a)	Nivel funcțional (la finalul clasei a X-a)	Nivel dezvoltat (la finalul clasei a XII-a)
	<p>îndrumarea cadrului didactic</p>	<p>monitorizarea progresului personal în cadrul realizării unei sarcini, cunoașterea și înțelegerea strategiilor de învățare preferate, a punctelor tari și slabe, identificarea de oportunități de învățare din greșeli</p>	<p>aprecierea valorii și originalității acesteia prin raportare la standarde specifice de performanță școlară, socială sau profesională</p>
	<ul style="list-style-type: none"> - Verificarea activității și a rezultatului învățării împreună cu cadrul didactic pentru a identifica aspecte de îmbunătățit, conștientizarea preferințelor, intereselor și emoțiilor proprii în învățare, dezvoltarea stimei de sine, a încrederii în propriul potențial de reușită 	<ul style="list-style-type: none"> - Autoreglarea în activitatea de lucru independent și în grup, managementul constructiv al emoțiilor personale în învățare (optimism, stima de sine, automotivare, încrederea în propriul potențial de reușită, disponibilitatea pentru efort fizic și intelectual, gestionarea frustrării), - Manifestarea unei atitudini centrată pe gestionarea obstacolelor și a schimbărilor din procesul învățării 	<ul style="list-style-type: none"> - Reflectarea critică asupra scopurilor și țăintelor învățării, prioritizarea nevoilor proprii de învățare, a sarcinilor și a timpului alocat acestora, automotivarea pentru învățarea pe parcursul întregii vieți
	<ul style="list-style-type: none"> - Căutarea activă de îndrumare/sprijin în învățare din partea adulților sau a co-vârșnicilor 	<ul style="list-style-type: none"> - Căutarea de oportunități de orientare și consiliere educațională și profesională din partea persoanelor specializate și disponibilitatea de a oferi ajutor în învățare celorlalți 	<ul style="list-style-type: none"> - Căutarea activă de informații, resurse și oportunități de valorificare și dezvoltare a propriilor aptitudini și interese în parcursul educațional sau profesional viitor
Competențe sociale și civice	<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea intuitivă a unor concepte specifice domeniului social 	<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea, în contexte diferite, a unor concepte specifice domeniului social 	<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea, în contexte variate formale și nonformale, a unor concepte specifice domeniului social

Niveluri Competența cheie	Nivel elementar (la finalul clasei a IV-a)	Nivel funcțional (la finalul clasei a X-a)	Nivel dezvoltat (la finalul clasei a XII-a)
	<ul style="list-style-type: none"> - Punerea în practică a unor norme elementare de conduită în contexte cotidiene 	<ul style="list-style-type: none"> - Promovarea, în situații concrete de viață, a valorilor, normelor și a obligațiilor morale 	<ul style="list-style-type: none"> - Promovarea, în contexte variate formale și nonformale, a valorilor, normelor și a obligațiilor morale
	<ul style="list-style-type: none"> - Manifestarea unor deprinderi de comportament moral-civic favorabile integrării în colectivitate 	<ul style="list-style-type: none"> - Manifestarea unei atitudini pozitive față de sine și față de ceilalți, față de identitatea culturală proprie și față de identitatea celor care aparțin unor culturi diferite 	<ul style="list-style-type: none"> - Manifestarea unui comportament pro-activ și responsabil care încurajează interculturalitatea și integrarea socială
	<ul style="list-style-type: none"> - Cooperarea cu ceilalți pentru rezolvarea unor sarcini simple de lucru 	<ul style="list-style-type: none"> - Manifestarea inițiativei în rezolvarea unor probleme ale grupurilor din care face parte și ale comunității locale 	<ul style="list-style-type: none"> - Interrelaționarea pozitivă cu ceilalți, în diferite contexte de viață, prin recunoașterea valorii și a demnității proprii persoane și a celorlalți - Aplicarea unor strategii pentru abordarea non-violentă a conflictelor în diferite contexte de viață
	<ul style="list-style-type: none"> - Participarea la acțiuni în contexte de viață din mediul cunoscut, prin îndeplinirea unor roluri și responsabilități 	<ul style="list-style-type: none"> - Participarea civică cu asumarea responsabilității pentru consecințele acțiunilor realizate 	<ul style="list-style-type: none"> - Participarea la viața civică prin exercitarea cetățeniei active și prin promovarea dialogului intercultural
Spirit de inițiativă și antreprenoriat	<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea intuitivă a unor noțiuni specifice activității sociale și economice 	<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea adecvată a unor concepte specifice antreprenoriatului 	<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea, în contexte variate formale și nonformale, a unor concepte specifice antreprenoriatului
	<ul style="list-style-type: none"> - Estimarea/aprecierea unor posibile riscuri în desfășurarea activităților la care participă 	<ul style="list-style-type: none"> - Punerea în practică a unor idei inovative în derularea unor activități, proiecte, pe baza evaluării și minimizării riscurilor 	<ul style="list-style-type: none"> - Manifestarea inițiativei, creativității în punerea în practică a unor idei inovative în derularea unor activități, proiecte pe baza evaluării și asumării riscurilor

Niveluri Competența cheie	Nivel elementar (la finalul clasei a IV-a)	Nivel funcțional (la finalul clasei a X-a)	Nivel dezvoltat (la finalul clasei a XII-a)
	<ul style="list-style-type: none"> - Cooperarea cu ceilalți pentru rezolvarea unor sarcini simple de lucru, care implică hotărâre, angajament în realizarea unor obiective, inițiativă, creativitate 	<ul style="list-style-type: none"> - Manifestarea abilității de a lucra individual și în echipe pentru rezolvarea unor probleme care presupun schimb de opinii, planificare, organizare, obținerea unor rezultate, evaluare, reflecție critică 	<ul style="list-style-type: none"> - Manifestarea unor abilități de management de proiect, care presupun activități de analiză, conducere, delegare de competențe, negociere, obținerea unor rezultate în condiții de eficiență
	<ul style="list-style-type: none"> - Implicarea în activități favorabile unor deprinderi de comportament moral-civic 	<ul style="list-style-type: none"> - Evaluarea consecințelor benefice și a riscurilor activității angajaților și antreprenorilor asupra consumatorilor, comunității, mediului de afaceri 	<ul style="list-style-type: none"> - Evaluarea modalității în care întreprinderile, firmele, micile afaceri au o influență benefică pentru comunitate (în sens restrâns și mai larg)
	<ul style="list-style-type: none"> - Manifestarea interesului pentru autocunoaștere - Identificarea utilității unor meserii/profesii pentru membrii comunității 	<ul style="list-style-type: none"> - Analizarea posibilităților de dezvoltare personală - Alegerea traseului profesional potrivit posibilităților și intereselor personale, oportunităților și provocărilor specifice diferitelor alternative 	<ul style="list-style-type: none"> - Identificarea oportunităților pentru activitățile personale, pentru parcursul educațional/profesional și/sau de afaceri - Stabilirea rolurilor proprii, actuale și de perspectivă, în raport cu oportunitățile identificate
Sensibilizare și exprimare culturală	<ul style="list-style-type: none"> - Recunoașterea limbajelor (vizuale, auditive, kinestezice) care aparțin domeniului culturii - Compararea propriilor mesaje și expresii culturale cu cele formulate sau exprimate de alții 	<ul style="list-style-type: none"> - Formularea de mesaje despre produse și expresii culturale folosind limbaje (vizuale, auditive, kinestezice) care aparțin domeniului culturii - Identificarea convențiilor de comunicare din opera de artă ca produs cultural 	<ul style="list-style-type: none"> - Formularea de judecăți de valoare argumentate cu privire la produse și expresii culturale, inclusiv a celor inedite și spontane - Construirea de asocieri între mesajele culturale și identificarea disonanțelor (kitsch, arhaisme, abordări protocroniste etc.)

Niveluri Competența cheie	Nivel elementar (la finalul clasei a IV-a)	Nivel funcțional (la finalul clasei a X-a)	Nivel dezvoltat (la finalul clasei a XII-a)
	<ul style="list-style-type: none"> - Explorarea aptitudinilor creative personale în situații de învățare formale, informale și non-formale - Realizarea de lucrări creative simple, pornind de la valorificarea ideilor și experiențelor personale - Aprecierea factorilor estetici în viața cotidiană 	<ul style="list-style-type: none"> - Identificarea dimensiunilor culturale ale propriilor aptitudini și orientări profesionale - Dezvoltarea propriului simț estetic prin realizarea de lucrări creative, inclusiv prin valorificarea relației dintre expresia artistică individuală și cea de grup 	<ul style="list-style-type: none"> - Crearea unui stil personal în abordarea mesajelor culturale în contexte cotidiene - Explorarea diferitelor medii de expresie culturală (inclusiv mediile digitale) și alegerea formei expresive cea mai adaptată tipului de mesaj urmărit
	<ul style="list-style-type: none"> - Recunoașterea unor elemente definitorii ale contextului cultural local și ale patrimoniului cultural național - Compararea elementelor specifice muzicii, artelor vizuale și artelor spectacolului în diferite epoci și zone geografice 	<ul style="list-style-type: none"> - Raportarea personală la elemente definitorii ale contextului cultural local și ale patrimoniului cultural național - Identificarea relației dintre artă și societate la nivel local, național și european, în contexte cronologice diferite - Compararea abordărilor culturale diferite ale unor subiecte de gen (personajul uman, acțiunea, natura, subiecte istorice) 	<ul style="list-style-type: none"> - Promovarea, păstrarea și conservarea unor bunuri culturale și de patrimoniu - Asocierea factorilor estetici cu evoluția lor în contexte culturale ordonate cronologic - Distingerea caracteristicilor/stilurilor artistice prin raportare la epoca de producere și la autori
	<ul style="list-style-type: none"> - Participarea la proiecte culturale organizate în context formal sau informal în comunitatea locală 	<ul style="list-style-type: none"> - Participarea activă la proiecte culturale în contexte informale și non-formale 	<ul style="list-style-type: none"> - Implicarea activă în inițierea și derularea unor proiecte culturale în cadrul comunității (inclusiv, comunități virtuale), prin valorificarea cunoașterii despre bunurile culturale și de patrimoniu